

PROTOCOLO DE ACTUACIÓN
**CONTRA AS VIOLENCIAS
SEXUAIS E LGBTIFÓBICAS**

**NOS ESPAZOS
DE LECER NOCTURNO**

AGRESIÓN
eu digo non á
violencia sexual **OFF**

**XUNTA
DE GALICIA**

XUNTA
DE GALICIA

EDICIÓN:
Xunta de Galicia
Consellería de Política Social e Igualdade
Dirección Xeral de Loita contra a Violencia de Xénero

CONTACTO:
vx.igualdade@xunta.gal

Santiago de Compostela, 2024

DL: C 66-2024

Sumario

Introdución e contextualización.....	6
Obxectivos.....	10
Principios de actuación	12
Ámbito de actuación.....	14
Protocolo de actuación	15
Prevención.....	16
Detección.....	20
Actuación.....	26
Sistema de adhesión ao protocolo	28
Anexos.....	31
Recursos e servizos especializados.....	32
Solicitude de adhesión ao protocolo de actuación contra as violencias sexuais e LGBTIfóbicas nos espazos de lecer nocturno de Galicia	38
Declaración responsable para a adhesión ao protocolo de actuación contra as violencias sexuais e LGBTIfóbicas nos espazos de lecer nocturno de Galicia	39
Carteis identificativos do local como establecemento adherido ao protocolo	40
Manual de actuación ante situacións de violencia sexual ou LGBTIfóbica.....	42
Teléfonos de interese	46

**VIOLENCIAS
SEXUAIS
E LGBTIFÓBICAS
NOS ESPAÇOS
DE LECER
NOCTURNO**

Introdución e contextualización

A través deste Protocolo de actuación contra as violencias sexuais e LGBTIfóbicas nos establecementos de lecer nocturno preténdese establecer unhas pausas preventivas e de actuación cando se produza algún tipo de violencia contra as mulleres ou as persoas LGBTI nos establecementos de lecer nocturno da Comunidade Autónoma de Galicia.

- 1 | A nivel estatal, a Lei orgánica 3/2007, do 22 de marzo, para a igualdade efectiva de mulleres e homes, culmina o proceso lexislativo de transversalización da igualdade de mulleres e homes en todo o ordenamento xurídico español. Destaca tamén a Lei 15/2022, do 12 de xullo, integral para a igualdade de trato e a non discriminación.
- 2 | A Lei orgánica 10/2022, do 6 de setembro, de garantía integral da liberdade sexual, garante a protección integral do dereito á liberdade sexual e a erradicación de todas as violencias sexuais, entendendo por violencia sexual calquera acto de natureza sexual non consentido ou que condiciona o libre desenvolvemento da vida sexual en calquera ámbito público ou privado.
- 3 | E a Lei 4/2023, do 28 de febreiro, para a igualdade real e efectiva das persoas trans e para a garantía dos dereitos das persoas LGTBI, desenvolve e garante os dereitos das persoas lesbianas, gais, bisexuais, trans e intersexuais erradicando as situacións de discriminación, para asegurar que se poida vivir a orientación sexual, a identidade sexual, a expresión de xénero, as características sexuais e a diversidade familiar con plena liberdade.

- 4 | No ámbito da Comunidade Autónoma de Galicia, a Lei 7/2023, do 30 de novembro, para a igualdade efectiva de mulleres e homes de Galicia, reforza o compromiso da Comunidade Autónoma de Galicia coa eliminación da discriminación das mulleres e coa promoción da igualdade entre mulleres e homes.
- 5 | A Lei 11/2007, do 27 de xullo, galega para a prevención e o tratamento integral da violencia de xénero, ten como obxecto a adopción en Galicia de medidas integrais para a sensibilización, a prevención e o tratamento da violencia de xénero, así como a protección e o apoio ás mulleres que a sofren, e no seu artigo 3 establece que a violencia sexual é unha forma de violencia de xénero.
- 6 | Pola súa parte, a Lei 2/2014 do 14 de abril, pola igualdade de trato e a non discriminación de lesbianas, gays, transexuais, bisexuais e intersexuais en Galicia, persegue garantir a igualdade de trato e combater a discriminación por razóns de orientación sexual e identidade sexual, e no seu artigo 11 dispón que a Xunta de Galicia establecerá medidas de apoio ás vítimas de violencia homofóbica, bifóbica ou transfóbica, para os efectos de corrixir a situación de discriminación e de minimizar ou eliminar as consecuencias na persoa discriminada, a través de asistencia social, psicolóxica e/ou médica e xurídica.

Violencia de xénero

A **violencia de xénero** é un dos problemas máis graves e complexos da nosa sociedade actual. É un tipo de violencia estrutural, que se vén exercendo desde hai moito tempo sobre as mulleres, por razón da desigualdade entre homes e mulleres, sobre as persoas trans e intersexuais, por razóns de identidade e/ou expresión de xénero, e sobre as persoas homosexuais e bisexuais, por razóns da súa orientación afectivo-sexual.

Esta violencia maniféstase nun continuo, desde discriminacións sutís, non directas, como o rexeitamento, ata violencias directas, como as agresións ou as violacións. A violencia sexual, é dicir, calquera acto de natureza sexual no que medie violencia, intimidación, prevalencia ou manipulación emocional -incluída a exhibición, a observación e a imposición de relacións sexuais-, é unha das manifestacións desa violencia de xénero, sustentada nos estereotipos de xénero e na desigualdade entre homes e mulleres que defende o sistema heteropatriarcal.

“As situacións críticas implican comportamentos que impiden o goce e a diversión, de forma libre, das persoas vítimas desas agresións.”

LGBTIfobia

A LGBTIfobia é o prexuízo social, construído culturalmente e reforzado pola educación e a socialización, para rexeitar a diversidade sexual e de xénero e ás persoas do colectivo LGBTI.

Calquera persoa, na súa vida social, exerce un conxunto de dereitos humanos ligados á liberdade e á seguridade, que están intimamente relacionados coa liberdade de movemento e de uso dos espazos, pero tamén coas relacións persoais e a capacidade de decisión sobre o propio corpo. Con todo, o acceso efectivo das mulleres e persoas cunha identidade de xénero e/ou sexualidade distinta da normativa a estes dereitos foi historicamente obstaculizado polos roles de xénero establecidos socialmente, que sustentan a discriminación e penalizan, mediante formas violentas, as expresións de liberdade contrarias ao citado marco de roles.

Trátase dun grave problema social, que se fai cada vez máis visible, grazas á maior concienciación das vítimas e das súas familias, á sensibilización das institucións públicas, dos medios de comunicación, dos corpos e forzas de seguridade e da sociedade no seu conxunto.

Os establecementos de lecer nocturno son espazos de relación, diversión e expresión, pero, lamentablemente, non todas as persoas poden desfrutar destes espazos en igualdade de condicións. Na actualidade, estes espazos seguen mantendo unha marcada concepción e dinámicas ligadas á masculinidade hexemónica, feito que provoca situacións de vulnerabilidade e discriminación cara ás mulleres e cara ás persoas que transgreden os mandatos de xénero. As manifestacións de violencias de xénero nestes contextos, especialmente as violencias sexuais e a LGBTIfobia, continúan estando invisibilizadas, naturalizadas e tinguidas por estereotipos de xénero.

A pesar dos avances, continúa sendo un dos grandes problemas aos que se enfronta a nosa sociedade e os efectos para quen as sofre obstaculizan de forma grave o seu acceso á igualdade de dereitos e oportunidades. Para traballar cara a unha sociedade libre de violencias sexuais e de LGBTIfobia fai falta a implicación e o compromiso de toda a sociedade, e que se poñan os esforzos na sensibilización, prevención e detección destes tipos de violencias.

Obxectivos

O obxectivo principal deste protocolo é o de contribuír na resposta integral á loita contra a violencia de xénero en Galicia e, en particular, contra as violencias sexuais e LGBTIfóbicas.

A continuación, enuméranse os obxectivos específicos que se pretenden acadar coa aplicación do presente protocolo:

Aumentar o apoderamento das mulleres e das persoas que pertencen a colectivos LGBTI no acceso e uso dos espazos de lecer nocturno.

Potenciar espazos de lecer nocturno **seguros e libres de violencia**, baseados no respecto ás liberdades, individuais e colectivas, de todas as persoas, especialmente das mulleres e persoas cunha identidade de xénero e/ou sexualidade distinta da normativa, e onde se fomenten relacións seguras, libres, igualitarias e consentidas.

Sensibilizar o persoal profesional que traballa nos establecementos de lecer nocturno sobre as violencias sexuais e LGBTIfóbicas para poder ofrecer unha **resposta integral**, garantindo a seguridade e protección das mulleres e persoas cunha identidade de xénero e/ou sexualidade distinta da normativa que asisten a estes espazos.

Ofrecer unhas **pautas comúns de actuación** no caso de que se produza algún tipo de violencia sexual ou LGBTIfóbica nos establecementos de lecer nocturno, que faciliten unha **resposta rápida, axeitada, eficaz e eficiente** e eviten todo tipo de revitimización.

Previrsituacións de violencias sexuais e LGBTIfóbicas nos establecementos de lecer nocturno.

Promover a **sensibilización** de toda a cidadanía contra as violencias sexuais e LGBTIfóbicas, facilitando a **identificación** das diversas expresións da violencia invisible, que está normalizada social e culturalmente, e potenciando a **cultura de tolerancia cero** ante calquera agresión sexual ou por razón de xénero, ou discriminatoria, nos espazos de lecer nocturno.

Colaborar na **prevención** das violencias sexuais e LGBTIfóbicas en Galicia.

Principios de actuación

Acción preventiva

Coa finalidade de previr situacións de violencia sexual ou LGBTIfóbica nos establecementos de lecer nocturno, as entidades adheridas ao protocolo realizarán actuacións de información, publicidade e sensibilización, garantindo que as persoas que interveñan na aplicación do protocolo o coñezan e teñan a debida formación en materia de violencia de xénero, sexual e LGBTIfóbica segundo as funcións e responsabilidades que teñan atribuídas.

Actuación inmediata

Ante situacións de crise, é preciso unha resposta áxil e rápida, que actúe de forma prioritaria na atención á vítima.

Atención prioritaria á vítima

Debe priorizarse a atención á vítima e a súa protección sobre a persecución do agresor ou agresores, prestando unha atención individualizada, particular e focalizada na persoa acosada ou agredida.

Trato axeitado á vítima

Debe ofrecerse un trato respectuoso, sensible, individualizado e non discriminatorio, e cunha linguaxe clara, comprensible e adaptada ás circunstancias, segundo as dificultades de comprensión e comunicación que se poidan presentar.

Respecto á autonomía da vítima para a toma de decisións

En todo momento debe respectarse a decisión da vítima, sen exercer ningún tipo de presión ou paternalismo, proporcionándolle toda a información necesaria, de xeito claro e comprensible, e permitíndolle tomar as súas decisións, prevalecendo a súa vontade sobre a do resto das persoas.

Confidencialidade nas intervencións para preservar a intimidade da vítima

Coa finalidade de garantir a privacidade e o dereito á protección de datos persoais, tanto da vítima como de quen exerce a violencia, na aplicación deste protocolo deberá gardarse o debido segredo sobre os feitos e os datos dos que se teña coñecemento.

Evitación da vitimización secundaria

Coa finalidade de evitar o risco de revitimización, deberase velar pola correcta coordinación e colaboración das distintas persoas e institucións implicadas na aplicación do presente protocolo e garantir así unha actuación integral, áxil e inmediata.

Rexeitamento da violencia fronte á persoa ou persoas que a exercen

As actuacións incluírán o rexeitamento claro fronte á conduta da/s persoa/s agresora/s, evitando manifestar mostras de complicidade con ela/s, e procurando involucrar á contorna desas persoas nese mesmo rexeitamento.

Formación e especialización do persoal

As persoas que interveñan na aplicación do protocolo deberán ter a formación e sensibilización adecuadas no ámbito da violencia de xénero, violencia sexual ou LGBTIfóbica.

Igualdade no trato ás persoas

Débese garantir e promover o dereito de todas as persoas ao lecer nocturno, evitando discriminacións e/ou a aplicación de prácticas desiguais e arbitrarias por motivos de sexo, xénero, orientación ou diversidade sexual.

Ámbito de actuación

O obxecto deste protocolo é a prevención, a detección e a actuación ante situacións de violencia sexual e LGBTIfóbica que se poidan producir no lecer nocturno e que supoñen unha ameaza para as mulleres e persoas cunha identidade de xénero e/ou sexualidade distinta (lesbianas, gais, trans, bisexuais, intersexuais e queer).

Polo tanto, o ámbito obxectivo de actuación deste protocolo serán todas as actividades recreativas asociadas ao lecer nocturno que estean previstas e reguladas na Lei 10/2017, do 27 de decembro, de espectáculos públicos e actividades recreativas de Galicia, e que se leven a cabo nos locais e establecementos abertos ao público.

Para os efectos da aplicación deste protocolo, consideraranse establecementos de lecer nocturno:*

Discotecas

Salas de festas

Pubs

Cafés - espectáculos

Este protocolo vai dirixido a todas as persoas que interveñen na organización e no desenvolvemento das actividades de lecer nocturno nos indicados establecementos:

- Persoas titulares dos establecementos e/ou organizadoras das actividades
- Persoal de seguridade
- Persoal de sala
- Persoal de control de acceso
- Persoal do gardarroupa
- Persoal de barra
- Outro persoal auxiliar de servizos

* Decreto 124/2019, do 5 de setembro, polo que se aproba o Catálogo de espectáculos públicos, actividades recreativas e establecementos abertos ao público da Comunidade Autónoma de Galicia e se establecen determinadas disposicións xerais de aplicación na materia.

Protocolo de actuación

O presente protocolo debe ser **coñecido** por todas as persoas que traballen no establecemento, e deberán telo **accesible e dispoñible**.

Recomendacións xerais:

01

Respectar o anonimato e a intimidade da persoa agredida e das súas amizades.

02

Coñecer os conceptos sobre diversidade sexual e de xénero para empregalos de forma axeitada.

03

Evitar información sobre detalles morbosos no caso de actuar ante unha situación crítica.

04

Fuxir dos xuízos de valor sobre a situación.

05

Utilizar información veraz que non se basee en estereotipos e roles de xénero.

06

Rexeitar as condutas agresoras e a quen fomenta ou ampara comportamentos violentos de carácter sexual ou LGBTIfóbico.

A continuación preséntanse os tres piares na actuación contra a violencia sexual e a LGBTIfobia a través deste protocolo:

Prevencción

O obxectivo principal deste protocolo é contribuír a xerar un modelo festivo e de ocio nocturno baseado na igualdade e no respecto ás liberdades, individuais e colectivas, de todas as persoas. Así, un dos pasos importantes é a prevención, é dicir, a adopción dunha serie de actuacións que dificulten as situacións de violencias sexuais e a LGBTIfobia. Isto lógrase a través da redución dos factores de risco e tamén coa sensibilización da cidadanía para impedir a normalización destas situacións, afondando na idea de que ningunha forma de violencia é tolerable nin xustificable.

“

Os establecementos adheridos a este protocolo comprométense a deseñar as ferramentas necesarias para promover espazos que sexan defensores da liberdade sexual, especialmente a das mulleres e a das persoas do colectivo LGBTI.

As accións ou medidas preventivas afectan diversas áreas:

Rexeitamento expreso ás actitudes e condutas de violencia de xénero, violencia sexual e LGBTIfóbica:

Os establecementos deberán amosar o seu compromiso coa loita contra a violencia de xénero, violencia sexual e LGBTIfóbica mediante a colocación de **distintivos** que os identifiquen como locais adheridos ao protocolo, tanto en lugares visibles (exteriores e interiores) como en lugares potencialmente máis perigosos (especialmente zona de baños), que informen da existencia do protocolo e de como usalo en caso necesario, así como da información de contacto dos centros de Crise 24 horas para mulleres vítima de agresións sexuais.

Estes distintivos son os que se inclúen nos anexos deste Protocolo e que lle serán facilitados pola Consellería de Política Social e Igualdade aos establecementos que se adhiran a el.

Ademais, deberán garantir o coñecemento do protocolo por parte de todo o persoal local, co gallo da súa correcta aplicación.

Tamén deberán promover a igualdade e a paridade na selección, tanto do persoal como das actuacións, comprometéndose, en todo caso, a non contratar grupos de música ou programas que transmitan contidos sexistas, LGBTIfóbicos, que cousifiquen as mulleres nas súas accións ou que inciten á violencia por cuestións de identidade de xénero ou sexual.

Neste senso, non se permitirá no local a exhibición de símbolos sexistas ofensivos e/ou LGBTIfóbicos.

Comunicación e publicidade do protocolo:

Os establecementos adheridos ao protocolo darán visibilidade ao seu compromiso e poderán utilizalo para dar difusión ao seu posicionamento contra a violencia sexual e LGBTIfóbica e de espazo garante das liberdades individuais e colectivas, podendo facer comunicación das medidas relativas á prevención recollidas neste protocolo a través da súa web e/ou das redes sociais.

Ademais, o local disporá de **materiais de información e sensibilización** sobre o rexeitamento das condutas machistas, en especial contra as mulleres e persoas LGBTI, á disposición das persoas usuarias do establecemento. Poden consultarse estes materiais de información e sensibilización nos anexos deste documento, e seranlle facilitados pola Consellería de Política Social e Igualdade aos establecementos que se adhiran ao protocolo.

Medidas de prevención situacional

Consisten en identificar os actos, espazos e horarios de maior risco.

Todos os establecementos adheridos a este protocolo deberán asegurar a revisión dos considerados puntos “negros”, é dicir, aqueles lugares que poidan resultar, potencialmente, máis perigosos desde o punto de vista da vulnerabilidade da vítima: zonas escuras, illadas, ocultas, solitarias, etc., pero respectando sempre a intimidade das persoas.

Estas zonas deberán dotarse de maior vixilancia ou medidas de control, como o uso de espellos, luces ou cámaras, que permitan incrementar o nivel de seguridade. No caso de dispoñer de cámaras de vídeo, os establecementos deberán gardar as gravacións durante un mínimo de 3 meses.

Control de acceso e publicidade do local

Os establecementos comprométense a non utilizar na publicidade contidos ou criterios de acceso ao local (explícitos ou implícitos) discriminatorios ou sexistas, por razón de sexo ou xénero, tales como:

01

Prezos diferenciados para homes e mulleres

02

Bonificacións en forma de bebidas para as mulleres

03

Entradas gratuítas só para as mulleres

04

Códigos de vestimenta diferenciados para homes e mulleres, como pode ser unha aparencia máis ou menos atractiva, sexualización das mulleres, etc.

05

Negar a entrada de alguén nos establecementos por ter unha expresión de xénero non normativa, ou por levar símbolos identificativos do colectivo LGBTI

Non se empregarán criterios sexistas ou discriminatorios. Tampouco se poderán difundir imaxes que denigren as mulleres ou as persoas do colectivo LGBTI con estereotipos sexistas, que as cousifiquen ou que as presenten como obxectos de desexo sexual. Igualmente, non se permitirán as mensaxes que incidan nas desigualdades entre mulleres e homes ou na discriminación por sexo e/ou xénero.

Recomendacións para a publicidade do local

- Utilizar unha linguaxe inclusiva, que non discrimine e que non revitimice.
- Fuxir dos estereotipos de xénero que caracterizan as mulleres e persoas que pertencen a colectivos LGBTI.

Ademais, os establecementos adheridos comprométese a manifestar de forma clara, permanente e visible a limitación de acceso a quen incite, promova ou cometa violencia sexual o LGBTIfóbica dentro do local.

Formación

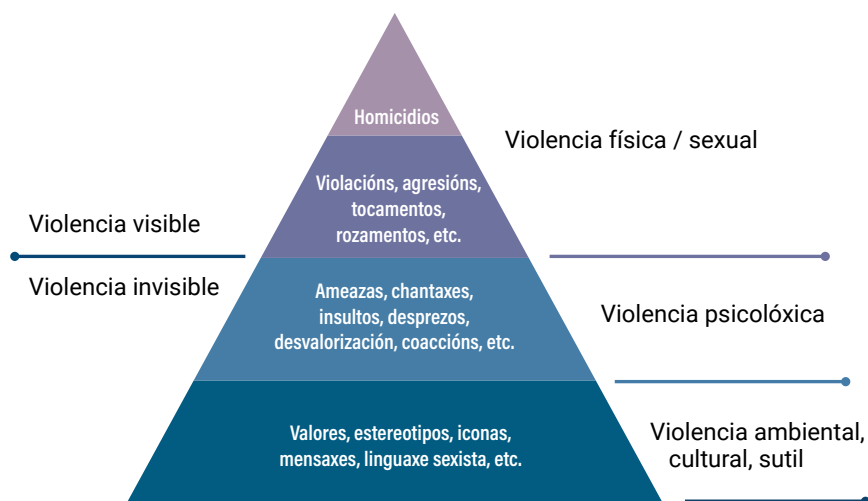
O persoal do establecemento deberá coñecer a existencia do protocolo e a forma de aplicalo. Para iso, o persoal de xerencia do local facilitará a cada persoa do cadro de persoal a información relativa ao protocolo, en especial, o Manual de actuación ante situacións de violencia sexual ou LGBTIfóbica. A Consellería de Política Social e Igualdade facilitaralles aos establecementos que se adhiran a este protocolo a indicada formación.

Detección

Para poder actuar ante posibles vulneracións da liberdade sexual ou ante agresións sexuais ou LGBTIfóbicas nos espazos de lecer nocturno resulta necesario facer visibles as problemáticas asociadas ao xénero e establecer as pautas para a identificación deste tipo de situacións críticas (actuais ou potenciais), determinando en que situacións é necesario intervir para evitar o aumento e a cronicidade destas violencias.

Débesse ter claro que a violencia por razón de xénero é un tipo de violencia estrutural, cultural e ideolóxica, e baseada en relacións de poder e dominación que se exercen sobre as mulleres e as persoas cunha identidade de xénero e/ou sexualidade distinta da normativa.

Trátase dun problema social grave que vai desde aquelas violencias máis sutís ou invisibles -como as mensaxes, valores, iconas ou outros signos, que transmiten e reproducen relacións de dominación, desigualdade e discriminación entre as persoas-, ata aquelas máis visibles, como as agresións sexuais ou os homicidios.

É un continuo que abarca desde unha imaxe, un comentario ofensivo ou degradante ata as agresións sexuais. É dicir, exprésase mediante agresións físicas e/ou sexuais, pero tamén verbais e ambientais, que se exercen sobre as mulleres, derivadas da desigualdade de xénero, e sobre as persoas trans

e intersexuais, por razóns de identidade e/ou expresión de xénero e sobre as persoas homosexuais e bisexuais, por razóns de orientación afectivo sexual. Este tipo de violencia non adoita ser visible para todas as persoas nin en todos os ambientes, polo que é preciso prestar atención ás situacións que denotan violencia ou intimidación contra as mulleres ou persoas do colectivo LGBTI, tales como: insistencias, presenza excesivamente desequilibrada de homes e mulleres, acurrallamento, actitudes ou palabras denigrantes, xestos ou expresións de carácter sexista e groseiro, etc. Igualmente, débese prestar atención ás situacións que incrementen a vulnerabilidade das persoas, como o consumo de substancias, momentos de pouca ou alta afluencia de público, etc.

A continuación amósanse algunhas **manifestacións** da violencia que pode ser exercida contra as mulleres e contra as persoas LGBTI nos establecementos de lecer nocturno:

- Comentarios ofensivos e/ou degradantes, abuso verbal, non verbal ou calquera outro comportamento hostil, como insultos, burlas, comentarios despectivos dirixidos a ridiculizar a unha persoa ou grupo, etc.
- Comentarios non desexados sobre o corpo, aspecto físico e/ou insinuacións de natureza sexual.
- Contacto físico non desexado e rozamentos ou tocamientos que son incómodos, violentos ou desagradables para a persoa que os padece.
- Contacto físico con persoas que non se atopan en pleno estado de consciencia.
- Perseguir, acosar ou intimidar unha persoa.
- Realizar fotografías non consentidas ou a persoas que non se atopan en pleno uso das súas facultades
- Agredir física ou verbalmente a outra persoa sobre a súa orientación sexual, identidade e/ou expresión de xénero.
- Promover situacións de tensión e/ou incomodidade ou provocar verbalmente a outra persoa sobre a súa orientación sexual, identidade e/ou expresión de xénero.
- Cuestionar ou expulsar as persoas con expresión de xénero ou identidade de xénero non normativa por estaren en aseos/vestiarios determinados.
- Negarse a chamar a unha persoa como ela quere que a chamen co fin de denigrala ou usar artigos ou pronomes que non corresponden co xénero co que se identifica.
- Exercer presión ou forzar unha persoa a manter relacións sexuais non consentidas.

Pautas para a detección

Observar e prestar atención ás situacións que denotan violencia ou intimidación contra as mulleres ou as persoas do colectivo LGBTI, tales como: insistencias, presenza excesivamente desequilibrada de homes e mulleres, acurralamento, actitudes ou palabras denigrantes, xestos ou expresións de carácter sexista e groseiro, etc.

Observar e prestar atención ás situacións que incrementan a vulnerabilidade das persoas, como consumos de substancias, momentos de pouca ou alta afluencia de público, etc.

Amosar, de forma clara, a posición de rexeitamento do propio establecemento e das persoas que traballan nel contra a violencia sexual e LGBTIfóbica.

Asegurarse de que o material de sensibilización sobre a violencia sexual e LGBTIfóbica está dispoñible e visible para todas as persoas usuarias do local.

Ante calquera sospeita de situacións de incomodidade e/ou malestar, achegarse á persoa que as estea soportando, identificarse como parte do persoal e preguntarlle como se atopa e se precisa axuda.

Manifestacións da violencia sexual e LGBTIfóbica

“

Calquera acto sexual non desexado nin consentido
É VIOLENCIA

VIOLENCIA AMBIENTAL

- Exhibición de símbolos ou imaxes ofensivas e/ou vexatorias de mulleres e/ou persoas LGBTI.

VIOLENCIA VERBAL

- Uso de linguaxe sexista.
- Comentarios ofensivos e/ou degradantes en relación co sexo, coa identidade de xénero, a identidade sexual ou coa orientación sexual.
- Comentarios despectivos sobre unha persoa ou grupo, tales como insultos.
- Burlas e bromas que non sexan aceptadas e xeren incomodidade ou molestias ás mulleres ou persoas con sexualidades e xéneros diversos.
- Uso de expresións co fin de poñer en ridículo unha persoa polo seu aspecto físico, maneiras, forma de vestir ou de falar.
- Comentarios non desexados sobre o aspecto físico.
- Insinuacións sexuais non desexadas
- Ameazar ou chantaxear para ter relacións sexuais non consentidas

VIOLENCIA FÍSICA/SEXUAL

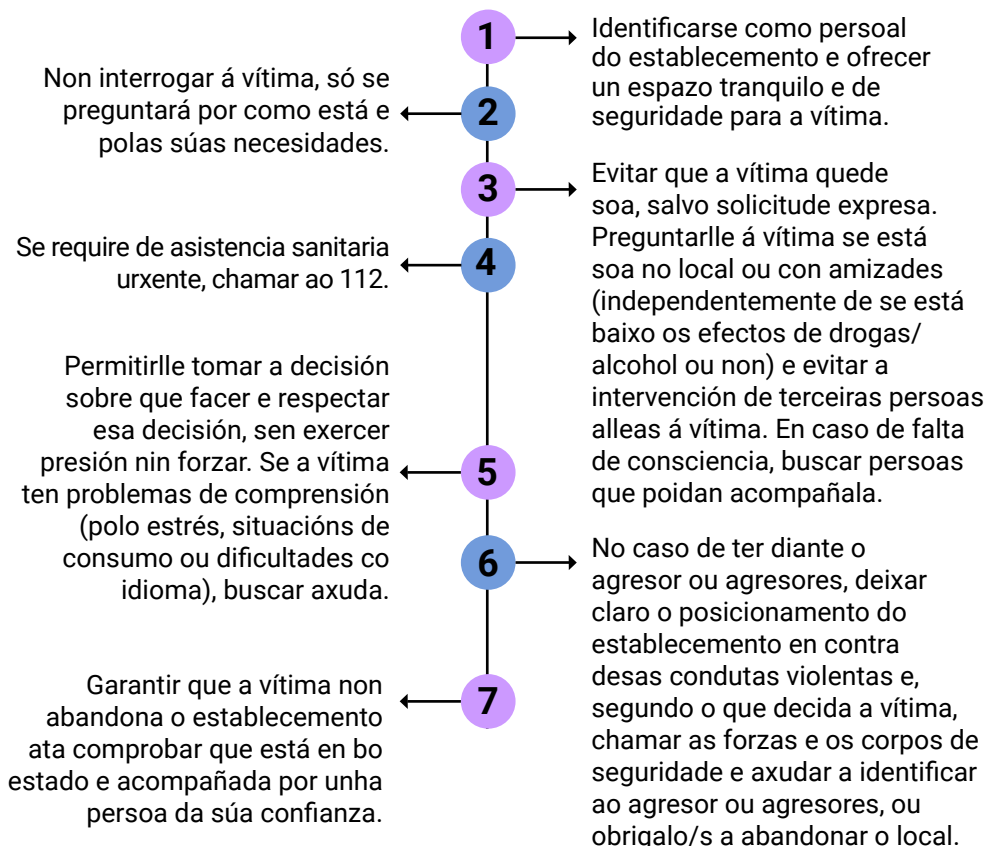
- Intimidar, acosar.
- Contactos físicos non desexados que non agradan, incomodan ou violentan a persoa que os sofre (rozamentos, tocamientos...).
- Achegamento físico excesivo ou contacto físico deliberado sobre persoas que se atopan nun estado de falta de consciencia.
- Realización de fotografías que non son aceptadas, que xeran incomodidade, ou que se fan a persoas que se atopan nun estado de falta de consciencia.
- Empurrar, inmovilizar, esquinar ou impedir o paso.
- Perseguir.
- Golpear, agarrar.
- Babear, cuspir.
- Comentarios sexuais non desexados.
- Exhibicionismo.
- Obrigar a prácticas non desexadas ou impoñer prácticas de sexo inseguro.
- Violación (non só con penetración).

**PAUTAS
DE ACTUACIÓN
NO CASO DE
AGRESIÓNS
SEXUAIS OU
LGBTIFÓBICAS**

Actuación

No marco deste protocolo, calquera persoa que forme parte do persoal do establecemento está lexitimada para intervir ante unha situación potencialmente perigosa para unha muller ou unha persoa do colectivo LGBTI: ben por ser testemuña dunha situación de violencia sexual ou LGBTIfóbica ou por ter coñecemento de que algo está ocorrendo ou que vai ocorrer.

Se se ten coñecemento ou se detecta algunha situación de violencia machista por parte do persoal do establecemento, a prioridade sempre é atender a vítima, para o cal se seguirán as seguintes pautas de actuación:

Todos os establecementos de lecer nocturno que se adhiran a este protocolo, así como todo o persoal que traballe neles, teñen a obriga de preservar a intimidade da vítima.

NORMAS DE COMPORTAMENTO DO PERSOAL PARA UNHA AXEITADA ACTUACIÓN:

- **Actuar sempre con calma e asertividade.**
- **Manter a confidencialidade da persoa atendida e da situación acaecida.**
- **Acompañar a persoa atendida a un espazo de seguridade e proporcionarlle o apoio emocional e físico que precise.**
- **Valorar se son a persoa axeitada para facer a intervención ou se require de axuda.**
- **Informar a persoa que ten dereito a interpor unha denuncia, ao acompañamento legal e a recibir atención sociosanitaria se é o seu desexo.**
- **Explicarlle á persoa que servizos de atención ten á súa disposición e ofrecerlle información sobre estes.**
- **Recompilar a máxima información descritiva sobre o agresor e sobre as posibles testemuñas da situación.**
- **Non cuestionar nin xulgar desde o primeiro momento, e, ao longo da intervención, recoñecer a credibilidade da persoa agredida.**

Sistema de adhesión ao protocolo

Poderán adherirse ao protocolo os **establecementos de lecer nocturno da Comunidade Autónoma de Galicia** que estean interesados, independentemente de que xa dispoñan dun protocolo específico para previr e/ou reducir as violencias sexuais no seu local.

Todos os establecementos de lecer nocturno que queiran adherirse a este protocolo poderán facelo a través da **páxina web da Consellería de Política Social e Igualdade**, remitindo o documento de solicitude de adhesión que se achega nos anexos e asumindo os compromisos que recolle este protocolo.

Unha vez adheridos ao protocolo, os establecementos poderán descargar o material de prevención e sensibilización facilitado pola Consellería de Política Social e Igualdade.

Actuacións para desenvolver no marco do protocolo de actuación contra as violencias sexuais e LGBTIfóbicas nos espazos de lecer nocturno de Galicia:

Accións de prevención:

Os establecementos adheridos a este protocolo comprométense a non utilizar na publicidade contidos ou criterios de acceso ao local (explícitos ou implícitos) discriminatorios ou sexistas (prezos diferenciados para homes e mulleres, bonificacións en forma de bebidas para as mulleres, etc.).

Non se utilizarán tampouco criterios sexistas ou discriminatorios na publicidade dos establecementos, así como a difusión de mensaxes que denigren as mulleres ou as persoas LGBTI con estereotipos sexistas, que as cousifiquen ou que as presenten como obxectos de desexo sexual, ou mensaxes que incidan nas desigualdades entre mulleres e homes ou na discriminación por sexo e/ou xénero.

Darán visibilidade a este compromiso, a través do uso da imaxe Agresión

OFF violencias sexuais e LGBTIfóbicas, mediante a sinalización que explicita o posicionamento do local ante as agresións sexistas e que indique que se dispón dun protocolo de resposta fronte a elas.

Igualmente, a adhesión a este protocolo supón a participación nas accións de sensibilización que se acordan desde a Consellería de Política Social e Igualdade ou de forma conxunta co resto de locais de ocio nocturno.

Detección:

Todo o persoal dos locais de ocio nocturno (persoal de control de acceso, de atención en barra, de xerencia, etc.) comprométese a previr, detectar e actuar no caso de que se produzan agresións sexuais e LGBTIfóbicas nos seus locais de traballo. E para poder ofrecer unha resposta rápida, axeitada, eficaz e eficiente ante este tipo de agresións, os establecementos adheridos ao protocolo comprométese a dispoñer de persoal formado na prevención, detección e actuación ante situacións de agresión sexual e/ou LGBTIfóbica. Para poder garantir esta formación, a Xunta de Galicia ofrecerá cursos de carácter gratuito.

O persoal que participe nesta formación recibirá un certificado e, ademais, pasará a formar parte dunha base de datos dos locais de ocio nocturno formados na prevención, detección e actuación ante casos de violencia sexual e LGBTIfóbica, de forma que non teñan que repetir a formación cada vez que cambien de lugar de traballo. Así mesmo, tamén poderán ser convocados para a realización de formacións periódicas, de reforzo ou de mellora continua.

Ademais da formación, tamén se lle facilitará ao establecemento un Manual de actuación ante situacións de violencia sexual ou LGBTIfóbica para que poida terse como documento de consulta por parte do persoal e que, ademais, poida ser utilizado na formación de acollida do novo persoal.

O persoal do establecemento levará un elemento distintivo (tipo chapa, pulseira, etc.) para que calquera persoa vítima de violencia sexual ou LGBTIfóbica poida identificar as persoas ás que pedir axuda.

Actuación ante agresións sexuais ou LGBTIfóbicas:

Os establecementos adheridos a este protocolo comprométense a poñer en marcha as pautas de actuación recollidas no presente documento para a atención ante as violencias sexuais e LGBTIfóbicas.

Igualmente, participarán nas accións de rexeitamento que se promovan desde a Xunta de Galicia, expresando a súa solidariedade coas vítimas e cos locais de ocio nos que ocorreran as agresións.

Seguimento e valoración:

Os establecementos adheridos a este protocolo comprométense a participar en reunións de seguimento sobre a aplicación do protocolo, co obxectivo de identificar posibles melloras, novas accións, etc., que poderán ser realizadas en modalidade presencial e/ou en liña para facilitar a participación dos establecementos de toda Galicia.

ANEXOS

Recursos e servizos especializados

A continuación recóllense os recursos e servizos especializados aos que pode recorrer o persoal do establecemento de lecer nocturno. Para a súa localización, pódese picar aquí.

Esta relación non pretende ser exhaustiva, senón facilitar de modo áxil o contacto sobre os organismos de atención e información ás vítimas de violencias sexuais e LGBTIfóbicas.

Servizos de emerxencia

Urxencias Sanitarias de Galicia: 061

É un servizo gratuíto que funciona as 24 horas do día, desde calquera teléfono fixo ou móbil, e con cobertura para toda a Comunidade Autónoma. Ofrece información e atención para situacións de urxencia sanitaria. Neste enderezo atoparás máis información sobre o recurso:

<http://061.sergas.gal/>

Emerxencias: 112

É un servizo gratuíto que funciona as 24 horas do día, desde calquera teléfono fixo ou móbil, e con cobertura para toda a Comunidade Autónoma. Ofrece atención telefónica e asistencia ante calquera tipo de emerxencia, sanitaria, salvamento, seguridade cidadá, etc, e derivación a outros servizos especializados. Neste enderezo atoparás máis información sobre o recurso:

<https://www.axega112.gal/>

Forzas e corpos de seguridade

Profesionais das forzas e corpos especializados que poden valorar a situación.

Equipo Muller Menor da Garda Civil (Emume)

Unidades da Policía Xudicial da Garda Civil integradas por persoal con formación específica que se responsabilizan da investigación dos delitos contra a liberdade sexual e a trata de seres humanos. Prestan atención especializada nos procesos de información, asesoramento e asistencia á vítima, actúan durante a intervención policial, de forma inmediata, con adaptación da resposta ao tipo de delito e ás súas circunstancias. Neste enderezo atoparás a información de contacto do recurso:

https://www.xunta.gal/servizos-no-mapa?map=violencia_xenero

Unidade de Atención Familia e Muller da Policía Nacional (UFAM): 091

É un servizo gratuíto que funciona as 24 horas do día, desde calquera teléfono fixo ou móbil, e con cobertura para toda a Comunidade Autónoma e a toda a cidadanía. Ofrece un servizo policial integral e presta unha atención especializada e personalizada a persoas que se atopan en situación de violencia de xénero e vítimas de violencia sexual. Actúa dende o momento en que se ten coñecemento do feito, tanto no proceso de atención, información e asesoramento coma na investigación, intervención e protección da muller e menores. Neste enderezo atoparás a información de contacto do recurso:

https://www.xunta.gal/servizos-no-mapa?map=violencia_xenero

Policía Local: 092

É un servizo gratuíto que funciona as 24 horas do día, desde calquera teléfono fixo ou móbil, e con cobertura para toda a Comunidade Autónoma. Ofrece un servizo de protección do libre exercicio dos dereitos e liberdades e como garante da seguridade da cidadanía.

Garda Civil: 062

É un servizo gratuíto que funciona as 24 horas do día, desde calquera teléfono fixo ou móbil, e con cobertura para toda a Comunidade Autónoma. Ofrece un servizo de atención de emerxencias.

Alertcops

É unha aplicación para o móbil (App) da Policía e da Garda Civil, totalmente gratuíta, que permite que calquera persoa poida comunicar ás forzas e corpos de seguridade do Estado unha alerta, información, dato ou noticia sobre un acto delitivo ou incidencia de seguridade da que está sendo vítima ou testemuña. Neste enderezo atoparás máis información e o enlace de descarga:

<https://alertcops.ses.mir.es/publico/alertcops/>

Información e asistencia xeral

Teléfono da Muller: 900 400 273

É un servizo gratuíto e anónimo que funciona as 24 horas do día, desde calquera teléfono fixo ou móbil, e con cobertura para toda a Comunidade Autónoma. Responde nel un equipo multidisciplinar coordinado cos diferentes profesionais de toda Galicia. Neste enderezo atoparás máis información sobre o recurso:

<http://igualdade.xunta.gal/gl/content/telefono-da-muller>

Teléfono de atención contra todas as formas de violencia contra as mulleres: 016

É un servizo telefónico de información, de asesoramento xurídico e de atención psicosocial inmediata, gratuíto e confidencial, prestado por persoal especializado para todas as formas de violencia contra as mulleres. Neste enderezo atoparás máis información sobre o recurso:

<https://violenciagenero.igualdad.gob.es/informacionUtil/recursos/telefono016/home.htm>

Teléfono Arco da Vella: 028

É un servizo telefónico de emerxencia, gratuíto e confidencial, para vítimas de delitos de odio e discriminación por LGBTIfobia. Neste enderezo atoparás máis información sobre o recurso:

<https://www.igualdad.gob.es/ministerio/dgltgtbi/>

Teléfono contra a trata con fins de explotación sexual: 900 105 090

É un servizo telefónico, gratuito e confidencial, que pon á disposición da cidadanía a Policía Nacional para facilitar a denuncia deste tipo de delitos. Neste enderezo atoparás máis información sobre o recurso:

https://www.policia.es/_es/colabora_trata

Teléfono de atención contra a discriminación racial ou étnica: 021

É un servizo telefónico gratuito e confidencial pensado para persoas que sufriran ou teñan coñecemento de situacións de discriminación racial ou étnica. Neste enderezo atoparás máis información sobre o recurso:

<https://igualdadynodiscriminacion.igualdad.gob.es/home.do>

Centros de Información á Muller (CIM)

Son recursos permanentes en máis de 80 concellos galegos, a partir dos cales se artella unha intervención global dirixida ás mulleres e persoas LGBTI. Contan con profesionais especializadas e prestan atención presencial. Ofrecen asesoramento xurídico, atención psicolóxica, orientación profesional ou sociolaboral, así como calquera outra información dirixida a conseguir unha igualdade efectiva entre mulleres e homes.

Neste enderezo electrónico accedes aos datos de contacto de cada CIM:

<http://igualdade.xunta.gal/gl/recursos/centros-de-informacion-mulleres>

Tamén podes contactar cos teléfonos **981 95 76 91** ou **981 54 53 51**

Bildtec Xunta

Trátase dun sistema de videointerpretación en lingua de signos que lles garante ás persoas xordas o acceso, en igualdade de condicións, ao 012, a liña telefónica que canaliza todas as consultas de información xeral que a cidadanía dirixe á Administración galega. Neste enderezo atoparás máis información e o enlace de descarga:

<https://www.xunta.gal/servizo-de-videointerpretacion-para-persoas-xordas>

Centro de Información e Asesoramento para a Mocidade (Quérote+)

Quérote+ É un servizo gratuíto, anónimo e confidencial que presta atención profesional de consultas presenciais, telefónicas, en liña, por videochamada e por mensaxería instantánea. O obxectivo dos centros Quérote+ é prestar un servizo de información e asesoramento á xuventude nas áreas máis vinculadas ao entendemento social e o crecemento persoal. Neste enderezo atoparás máis información sobre o recurso:

<https://xuventude.xunta.es/querote-mais>

Tamén podes contactar co teléfono (Whatsapp/Telegram) **647 018 752**.

Información e asistencia xurídica

Oficinas de Asistencia ás Vítimas do delito (OAV)

Servizo orientado ao acompañamento e á asistencia psicolóxica e social das vítimas. Configúranse como un servizo público e gratuíto, cuxo obxectivo é prestar unha atención integral, coordinada e especializada ás vítimas do delito, dando resposta ás súas necesidades específicas nos ámbitos psicolóxico e social, respectando plenamente a súa vontade e determinando a forma de previr e evitar as consecuencias da vitimización primaria, reiterada e secundaria. A asistencia ás vítimas realízase en catro fases: acollida-orientación, información, intervención e seguimento. Existen oficinas con persoal especializado na Coruña, Santiago de Compostela, Ferrol, Lugo, Ourense, Pontevedra e Vigo. Podes buscar as oficinas no seguinte enlace:

https://www.xunta.gal/servizos-no-mapa?map=violencia_xenero

Servizos de Orientación Xurídica (SOX)

Servizo gratuíto e público que se presta a través dos colexios de avogadas e avogados e que garante o dereito de asistencia xurídica gratuíta a todas as persoas que cumpran os requisitos establecidos para o seu acceso, especialmente os relacionados coa situación socioeconómica.

No referente á loita contra a violencia de xénero, as mulleres que se atopan nesta situación teñen dereito a asistencia xurídica gratuíta especializada e de forma inmediata á interposición da denuncia, con independencia dos recursos económicos.

Podes buscar as oficinas no seguinte enlace:

https://www.xunta.gal/servizos-no-mapa?map=violencia_xenero

Asesoramento xurídico en liña

Servizo gratuíto e público que se presta desde a Xunta de Galicia para proporcionar, de maneira gratuíta, información e asesoramento xurídico sobre diversas cuestións, entre elas a violencia de xénero, agresións e abusos sexuais, o acoso sexual, a conciliación familiar, discriminacións por razón de sexo, prostitución e trata, etc. Funciona a través dun formulario confidencial e as respostas das consultas teñen carácter informativo, pero non efectos vinculantes para a Administración.

Podes acceder ao servizo no seguinte enlace:

<http://igualdade.xunta.gal/gl/content/asesoramento-xuridico-line>

1º Apelido	2º Apelido	Nome
------------	------------	------

NIF	Correo electrónico
-----	--------------------

Teléfono	Domicilio de notificación
----------	---------------------------

Código Postal	Provincia	Municipio
---------------	-----------	-----------

En nome propio	En representación / en calidade de
----------------	------------------------------------

Nome do establecemento / Razón social	CIF	Código IAE
---------------------------------------	-----	------------

Enderezo

☐ En caso de actuar en representación, copia dos documentos de identidade da persoa representante e solicitante, coa autorización escrita da persoa representante ou copia do poder para representala.

☐ Documento acreditativo da dispoñibilidade do establecemento de ocio.

SINATURA

--

1º Apelido	2º Apelido	Nome
NIF	Correo electrónico	
Teléfono	Domicilio de notificación	
Código Postal	Provincia	Municipio
En nome propio	En representación / en calidade de	
Nome do establecemento / Razón social		CIF
		Código IAE
Enderezo		

- Dar visibilidade a este compromiso, a través do uso da imaxe Agresión OFF violencias sexuais e LGBTifóbicas.
- Participar nas accións de sensibilización que se acorden desde a Consellería de Política Social e Igualdade ou de forma conxunta co resto de locais de ocio nocturno.
- Cumprir o compromiso de non utilizar na publicidade contidos ou criterios de acceso ao local (explícitos ou implícitos) discriminatorios ou sexistas.
- Non usar criterios sexistas ou discriminatorios na publicidade do establecemento, así como a difusión de mensaxes que denigren as mulleres ou as persoas do colectivo LGBTI con estereotipos sexistas, que as cousifiquen ou que as presenten como obxectos de desexo sexual, ou mensaxes que incidan nas desigualdades entre mulleres e homes ou na discriminación por sexo e/ou xénero.
- Cumprir co compromiso de previr, detectar e actuar no caso de que se produzan agresións sexuais e LGBTifóbicas nos seus locais de traballo.
- Dispoñer de persoal formado na prevención, detección e actuación ante situacións de agresión sexual e/ou LGBTifóbica.
- Facilitarlle ao persoal o Manual de actuación ante situacións de violencia sexual ou LGBTifóbica para que poida terse como documento de consulta e utilízalo na formación de acollida de novo persoal.
- Poñer en marcha as pautas de actuación recollidas no presente documento para a atención ante as violencias sexuais e LGBTifóbicas.
- Participar nas accións de rexeitamento que se promovan desde a Xunta de Galicia, expresando a súa solidariedade coas vítimas e cos locais de ocio nos que ocorran as agresións.
- Participar en reunións de seguimento sobre a aplicación do protocolo, co obxectivo de identificar posibles melloras, novas accións, etc.

SINATURA

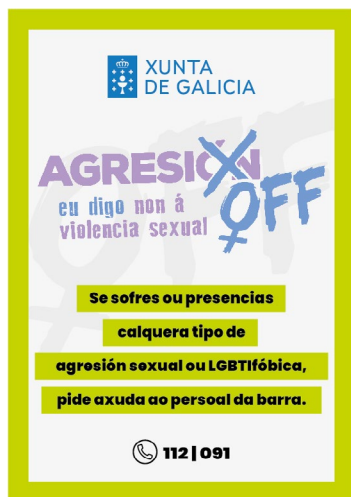
Carteis identificativos do local como establecemento adherido ao protocolo

Etiqueta adhesiva de “Establecemento adherido”
140x140 mm

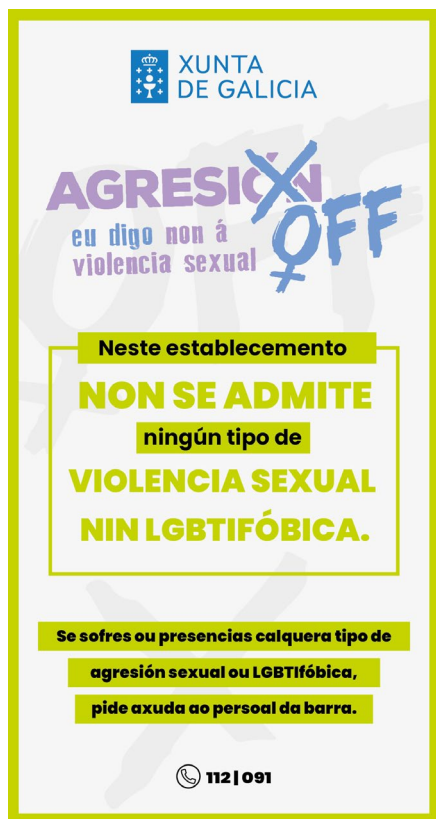
Cartel para a zona dos baños
90x130 mm

Cartel para a zona dos baños (fluorescente)
90x130 mm

Cartel para a zona de barra
220x440 mm

Cartel para a zona de barra (fluorescente)
220x440 mm

Manual de actuación ante situacións de violencia sexual ou LGBTIfóbica

1. Coñece ben o local, cales son as zonas potencialmente perigosas ou onde poden darse con maior probabilidade este tipo de situacións.

2. Aprende a recoñecer os distintos tipos de violencia, tanto sexual como LGBTIfóbica, desde aquelas que son máis visibles (agresións sexuais ou físicas) como as que pasan desapercibidas para a maioría da sociedade porque están interiorizadas (violencia verbal: comentarios ofensivos, insinuacións, ameazas, etc.).

PAUTAS PARA A DETECCIÓN DE SITUACIÓNS CRÍTICAS:

01

Observar e prestar atención a situacións que denotan violencia ou intimidación contra as mulleres ou persoas do colectivo LGBTI como: insistencias, presenza excesivamente desequilibrada de homes e mulleres, acurralamento, actitudes ou palabras denigrantes, xestos ou expresións de carácter sexista e groseiro, etc.

02

Observar e prestar atención a situacións que incrementan a vulnerabilidade das persoas, como consumos de substancias, momentos de pouca ou alta afluencia de público, etc.

03

Amosar, de forma clara, a posición de rexeitamento do propio establecemento e das persoas que traballan nel contra a violencia sexual e LGBTIfóbica.

04

Asegurarse de que o material de sensibilización sobre a violencia sexual e LGBTIfóbica está dispoñible e visible para todas as persoas usuarias do local.

05

Ante calquera sospeita de situacións de incomodidade e/ou malestar, achegarse á persoa que as está soportando, identificarse como parte do persoal e preguntarlle como se atopa e se precisa axuda.

Ante unha situación de violencia sexual ou LGBTIfóbica:

- 1 Identificarse como persoal do establecemento e ofrecer un espazo tranquilo e de seguridade para a vítima.
- 2 Non interrogar a vítima, só se preguntará por como está e polas súas necesidades.

Evitar que a vítima quede soa, salvo solicitude expresa. Preguntarlle á vítima se está soa no local ou con amizades (independentemente de se está baixo os efectos de drogas/alcohol ou non) e evitar a intervención de terceiras persoas alleas á vítima. En caso de falta de consciencia, buscar persoas que poidan acompañala.
- 3
- 4 Se require de asistencia sanitaria urxente, chamar ao 112.
- 5 Permitirlle tomar a decisión sobre que facer e respectar a decisión, sen exercer presión nin forzar. Se a vítima ten problemas de comprensión (polo estrés, situacións de consumo ou dificultades co idioma), buscar axuda.
- 6 No caso de ter diante o agresor ou agresores, deixar claro o posicionamento do establecemento en contra desas condutas violentas e, segundo o que decida a vítima, chamar ás forzas e corpos de seguridade e axudar a identificar o agresor ou agresores, ou obrigalo a abandonar o local.
- 7 Garantir que a vítima non abandona o establecemento ata comprobar que está en bo estado e acompañada por unha persoa da súa confianza.

NORMAS DE COMPORTAMENTO DO PERSOAL PARA UNHA AXEITADA ACTUACIÓN:

1

Actuar sempre con calma e asertividade.

2

Manter a confidencialidade da persoa atendida e da situación acaecida.

3

Acompañar a persoa atendida a un espazo de seguridade e proporcionarlle o apoio emocional e físico que precise.

4

Valorar se son a persoa axeitada para facer a intervención ou se requiro de axuda.

5

Informar a persoa que ten dereito a interpor unha denuncia, ao acompañamento legal e a recibir atención sociosanitaria se é o seu desexo.

6

Explicarlle á persoa que servizos de atención ten á súa disposición e ofrecerlle información sobre estes.

7

Recompilar a máxima información descritiva sobre o agresor e sobre posibles testemuñas da situación.

8

Non cuestionar nin xulgar, desde o primeiro momento, e ao longo da intervención, recoñecer a credibilidade da persoa agredida.

Manifestacións da violencia sexual e LGBTIfóbica

Calquera acto sexual non desexado nin consentido **É VIOLENCIA**

VIOLENCIA AMBIENTAL

- Exhibición de símbolos ou imaxes ofensivas e/ou vexatorias de mulleres e/ou persoas LGBTI.

VIOLENCIA VERBAL

- Uso de linguaxe sexista.
- Comentarios ofensivos e/ou degradantes en relación co sexo, coa identidade de xénero, a identidade sexual ou coa orientación sexual.
- Comentarios despectivos sobre unha persoa ou grupo, tales como insultos.
- Burlas e bromas que non sexan aceptadas e xeren incomodidade ou molestias ás mulleres ou persoas con sexualidades e xéneros diversos.
- Uso de expresións co fin de poñer en ridículo unha persoa polo seu aspecto físico, maneiras, forma de vestir ou de falar.
- Comentarios non desexados sobre o aspecto físico.
- Insinuacións sexuais non desexadas
- Ameazar ou chantaxear para ter relacións sexuais non consentidas

VIOLENCIA FÍSICA/SEXUAL

- Intimidar, acosar.
- Contactos físicos non desexados que non agradan, incomodan ou violentan a persoa que os sofre (rozamentos, tocamientos...).
- Achegamento físico excesivo ou contacto físico deliberado sobre persoas que se atopan nun estado de falta de consciencia.
- Realización de fotografías que non son aceptadas, que xeran incomodidade, ou que se fan a persoas que se atopan nun estado de falta de consciencia.
- Empurrar, inmovilizar, esquinar ou impedir o paso.
- Perseguir.
- Golpear, agarrar.
- Babear, cuspir.
- Comentarios sexuais non desexados.
- Exhibicionismo.
- Obrigar a prácticas non desexadas ou impoñer prácticas de sexo inseguro.
- Violación (non só con penetración).

TELÉFONOS DE INTERESE

SERVIZOS DE EMERXENCIA

Emerxencias **112**

Urxencias Sanitarias de Galicia **061**

FORZAS E CORPOS DE SEGURIDADE

Unidade Atención Familia e Muller da Policía Nacional (UFAM) **091**

Policía Local **092**

Garda Civil **062**

INFORMACIÓN E ASISTENCIA XERAL

Teléfono da Muller **900 400 273**

Teléfono de atención contra todas as formas de violencia contra as mulleres **016**

Teléfono Arco da Vella **028**

Teléfono contra a trata con fins de explotación sexual **900 105 090**

Teléfono de atención contra a discriminación racial ou étnica **021**

CENTROS DE INFORMACIÓN Á MULLER (CIM) 981 957 691 | 981 545 351

AGRESIÓN
eu digo non á
violencia sexual **OFF**

XUNTA
DE GALICIA

CONSELLERÍA DE
POLÍTICA SOCIAL
E IGUALDADE

GOBIERNO
DE ESPAÑA

MINISTERIO
DE IGUALDAD

Pacto de Estado
contra la violencia de género